

כה בחשון תשפ"ג, 23.11.2022

גיליון מס' 823

פרשת תולדות

הסכמי העולם של אבותינו*

מאת מרדכי (מורדי) שבט, ראש צורים

לקבלת דף פרשת שבוע בווצאפ (קבוצה שקטה) – לחצו [כאן](#)

פעמיים פונה אבימלך מלך פלישתים לאבותינו בבקשת שלום. פעם לאברהם, ופעם ליצחק. השוואה בין שתי הפניות מגלה קווי דמיון רבים במסגרת של הסיפור:

אבימלך יוזם את הפניה לאחר שהכיר בסיועו של הקב"ה לאבות

אצל אברהם: **אֶל־לֵהִים עֹמֵךְ בְּכֹל אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה.** (כא, כב)

אצל יצחק: **"רְאוּ רְאִינוּ כִּי הִזָּה ה' עִמָּךְ"** (כו, כח)

טענות של אבותינו על עוול שנעשה להם ע"י אנשי אבימלך

אצל אברהם: **וְהוֹכַח אַבְרָהָם אֶת אַבְיִמֶלֶךְ עַל אֲדוֹת בְּאֵר הַמַּיִם אֲשֶׁר גָּזְלוּ עִבְדֵי אַבְיִמֶלֶךְ** (כא, כה)

אצל יצחק: **מִדּוּעַ בָּאתֶם אֵלַי וְאַתֶּם שִׁנְאתֶם אֹתִי וְתִשְׁלַחוּנִי מֵאַתְּכֶם** (כו, כז)

שבועה הדדית בין אבותינו לבין אבימלך הנוגעת גם לשם העיר-באר שבע

אצל אברהם: **עַל כֵּן קָרָא לְמָקוֹם הַהוּא בְּאֵר שֶׁבַע כִּי שָׁם נִשְׁבְּעוּ שְׁנֵיהֶם.** (כא, לא)

אצל יצחק: **"וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו... עַל כֵּן שָׁם הָעִיר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה** (כו, לא-לג)

באופן טבעי צצה השאלה: למה היה צורך בברית עם יצחק, הרי נכרתה כבר הברית עם אברהם, וכן – מדוע העיר באר שבע נקראה פעמיים באותו שם: פעם בימי אברהם ופעם בימי יצחק?

נראה שהיה צורך בברית חדשה משום שהברית שנכרתה בימי אברהם הופרה לאחר מותו. אנו קוראים בפרשתנו: **וְכָל הַבְּאֵרוֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עִבְדֵי אַבְיִו בְּיַמֵּי אַבְרָהָם אַבְיִו סִתְּמוֹם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֵפֶר (כו, טו)**, ולעומת זאת ההסכם בין יצחק לבין אבימלך שהמשיך להתקיים: **וַיִּשְׁכְּמוּ בְּבִקְרָה וַיִּשְׁבְּעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַחֶם יִצְחָק וַיֵּלְכוּ מֵאֶתוֹ בְּשָׁלוֹם**

(כנ, לא). התורה גם מדגישה: **עַל כֵּן שֵׁם הַעִיר בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה**, דהיינו שכך היא נקראת על פי יצחק, ולא על פי אברהם.

בעיון מדוקדק ניתן להבחין בהבדל נוסף בין הסיפור בימי אברהם לבין הסיפור בימי יצחק. אברהם נענה מוקדם מאוד לבקשת אבימלך ואמר **אֲנִכִּי אֶשְׁבַּע** (כא,כד) ובהמשך אפילו מסופר על כריתת ברית ביניהם, למרות שאבימלך ביקש **שבועה** בלבד. לעומת זאת, אבימלך ביוזמתו פונה ליצחק בבקשה לכרות ברית ויצחק מתעלם מבקשה זו. הוא מוכן לתת הצהרת כוונות ו**שבועה** בלבד, ובשפה של ימינו – יצחק מוכן להסכם שביתת נשק אך לא להסכם שלום, וזו ההבחנה של המקרא בין "ברית" לבין "שבועה".

גם חז"ל מתחו ביקורת על אברהם שכרת ברית עם אבימלך ללא ציווי א-לוהי: "אמר לו הקב"ה: אתה נתת שבע כבשות בלי רצוני, חיך שאני משהה בשמחת בניך שבע דורות..." (בראשית רבה נד)

אברהם כאיש חסד ובעל השקפה אוניברסאלית נתן באופן טבעי את אמונו בשכניו, ורצה להפכם לבעלי בריתו. יצחק לעומתו כבר היה למוד ניסיון ויותר פרגמאטי. ציפיותיו משכניו היו צנועות יותר, ולכן הסתפק בשבועה הדדית.

יתכן ויש ללמוד מסיפורו של אברהם על המטרה והייעוד שבשאיפה לשלום עם שכנינו, ומסיפורו של יצחק ניתן ללמוד על התהליך והדרך להגשמת מטרה זו.

*את הרעיון לדברים אלו שאבתי מהרבנים יעקב אריאל ואמנון בזק, ובחרתי להוסיף לו היבט משלי.

מרדכי (מורדי) שבט, חבר קיבוץ ראש צורים

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6>
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il